
Bognoter

Fængslende optegnelser

Umiddelbart kan denne udgivelse synes helt ude af trit med de kulturelle og politiske konjunkturer. Men Gramscis fængselsoptegnelser - hvor "ufærdige" og ubearbejdede de end er - er ikke blot en af de mest originale marxistiske teoridannelser fra det tyvende århundrede; de burde stadig kunne levere bidrag og inspiration inden for et bredt felt af sociologisk, kulturteoretisk og politisk tænkning. Derfor er det glædeligt, at de nu foreligger - i et meget fyldigt udvalg - på dansk.

Med udgangspunkt i det italienske kommunistpartis problemstilling er i mellemkrigstiden er det Gramscis ambition først og fremmest at kortlægge det politiske område og spilleregler på samme måde som Machiavelli tidligere har gjort det: Machiavellis storhed består i, at han som den første udskiller politikken fra etikken. Gramsci vil skrive en moderne udgave af *Fyrsten*. Det er i denne forbindelse, at han i særlig grad interesserer sig for de intellektuelles rolle i samfundet i almindelighed og i forhold til det politiske lederskab: de intellektuelle som formidlere af viden og værdier, af uddannelse, religion, ideologi, rationalitet m.m. og i tilknytning hertil deres udøvelse af forskellige former for lederskab i forhold til forskellige interesser, klasser og institutionelle apparater.

Ud over den hegelianske og marxistiske tradition henter Gramsci inspiration fra vidt forskellige side. Nogle af de vigtigste er de Benedetto Croces filosofi med dens begreb om de autonome intellektuelle og

Max Webers religionssociologi, specielt hans arbejde om protestantismens etik. Ligeledes beskæftiger Gramsci sig med de intellektuelles rolle inden for den katolske kirke, hvor jesuitterne står centralt.

Disse og mange andre sammenhænge belyses i et meget omfattende apparat af noter og kommentarer, som her i særlig grad er på sin plads på grund af fængselsoptegnelsernes ufærdige og delvis selv censurerede karakter.

Antonio Gramsci *Fængselsoptegnelser I - II*, udgivet i oversættelse med indledning, kommentar og registre af Gert Sørensen, Museum Tusulanums Forlag, Københavns Universitet 1991, 700 sider.

K. Jensen

Foucault

Det tomme menneske er en bog om den franske idehistoriker Michel Foucault. Dens overordnede tilgang til hele Foucaults forfatterskab er at se det som "en række kapitler i en overordnet "selvets historie" belyst ud fra meget forskellige synsvinkler", som en række bud på det "lokale, konkrete og materielle spørgsmål: "hvad er jeg?" som historisk produkt." (s. 17). Dette gøres gennem en række udmærkede præsentationer af dog efterhånden velkendte foucaudianske begreber: subjekt, vidensarkæologi, diskurs, magt, genealogi osv. Forfatteren Dag Heede bringer imidlertid ikke meget nyt ind i